

Teatrul din Braşov

„CĂSĂTORIA“

de GOGOL

Titus Lapteş

NĂSCUT în 4 aprilie 1903, la Iași, după ce urmează studiile liceale, Titus Lapteș se înscrie, în anul 1920, la Academia de artă dramatică din același oraș. În 1923, imediat după absolvire este angajat la Teatrul Național din Cluj, unde talentul său actoresc se împlinește, și unde, în afara preocupării de interpretare a diferitelor roluri, contribuie și la traducerea piesei **Furtuna** de Shakespeare, în care joacă pe Caliban. Tot aici, joacă în **Vulpeașin** din **Domnișoara Nastasia**. După ce creează o serie de personaje din repertoriul clasic universal și al dramaturgiei autohtone, precum și în piese moderne, părăsește, în 1945, Naționalul clujean, fiind angajat la Teatrul Național din capitala țării. Ne amintim cit ecou au avut în presa aceluia timp aparițiile sale pe scena bucareșteană, **Macbeth-ul** cu măști, regizat de Ion Sava, în care a jucat rolul titular, **Vaska Pepel**, din **Azlul de noapte**, în regia lui Fernando de Cruciatti, **Smeul**, din **Însir-te mărgărite** etc.

În 1950, Titus Laptes e unul din primii actori ai Teatrului Nottara și cîștigător al lui; căci teatrul nu înseamnă numai ziduri, ci flacără care arde într-insul, înțituți rol — Terever din *Micii burghezi*, — e și prima creație în acest teatru. Joacă în piesele *Nepoții gornistului*, *Hotel Astoria*, *Căușinea* și, mai apoi, în *Marele fluvii* își adună apele, *Richard al II-lea* (la Teatrul Mic) ca să citez numai câteva din piesele în care actorul s-a dăruit cu generozitate.

Laureat al Premiului de Stat și decorat cu Ordinul Muncii clasa a II-a, înzestrat actor dobindește și titlul de artist emerit. Cinematografia îl solicită și ea. Joacă în filmele **Mitrea Cocor**, **Nepoții gornistului**, **Aproape de soare** și altele.

În ușor răgușit, glasul lui domina scena. Îl aud și acum în tăcerea care l-a cuprins. Și îl văd, așa cum mi s-a înfățișat ultima oară în primăvara aceasta, la inaugurarea casei memoriale din Mărtisor.

Pe cartea vieții sale, după cuvîntul sfîrșit, risipim cu lacrimă de frunză îngălbenită gîndurile noastre de aducere aminte.

Dinu Ianculescu

Secventa

Povești

Despre cite nu povesteşte filmul acesta ? Despre „viaţa la ţară”, în conace fastuoase, şi despre oame-nii unui secol ce mergea spre a-murg ; despre dejunuri pe întinse peluze de iarba sau în luminisuri strălucitoare ; despre baluri ameţitoare şi femei frumoase, tulburătoare ; despre doamne cîntînd romanţe, seara, în salon şi domni discu-tînd, ziua, pe terase însorite ; des-pre lungi plimbări prin păduri sau pe malul lacului şi despre un gest care poate face pe un bărbat să iu-bească ; despre petreceri nebune, cu lăutari, la iarmaroc ; despre o dragoste ce s-a stins şi despre o alta ce se stinge. Un film excepţio-nal, imposibil de prins în cuvinte. Un **cuib de nobili**, ecranizarea lui Mihalkov-Koncealovski după Turgheniev, rulează din nou, săptămî-na aceasta, pe ecrane.

a. b.

IN admirabila carte despre Gogol a lui Lucian Raicu, analiza extrem de pătrunzătoare descoperă nuli-tatea personajelor comice, care au uneori chiar sentimentul vidului propriu. Cele din **Căsătoria** ilustrează perfect ideea: căci incapabil să se însoare și aminor mereu decizia, pină la fuga ridicolă, pe fereastră, din casa miresei, funcționarul de gradul șapte Podkolesin își găsește sie însuși motivația că aceasta e „o treabă prea grea” și că el e „un om de nimic”. Și Agafia, candidata coaptă la mărișis, are îndoilei, la un moment dat, nu atât asu-pra pretendenților — deși unii sint fosilizați sau zevzeci — ci la gindul înspăimîntător că va fi lăsată „singură cu un bărbat”, nevoită să crească și ea copii, care-i vor tulbura toate tabieturile, deci pentru faptul că va fi silită „să facă ceva”. Lumea piesei e a unei impotențe generalizate căznindu-se zadarnic a-și schimba măcar starea civilă. Cel mai întreprinzător personaj, prietenul activ Kocikariov (actorul are fantezia de a se autonomi Coțcariov), catalogându-i per-manent drept „timpiti” pe toți ceilalți și a-vingind să-l lovească pe indexicul holtei pentru a-l hofări, se dovedește pină la urmă cel mai incapabil, deoarece tot cea ce atît de energic întreprinde, se prăbu-șește în zădărnicie: nunta nu va avea loc și femeile isterizate îi vor adminis-tră o severă corecție, cu mătura, pen-

tru că le-a înșelat așteptările sub toate raporturile.

Piesa, căreia i s-a temporizat premiera în Rusia gogoliană, timp de șapte ani, e un pamflet dur la adresa imobilității, reverberindu-și, firește, sensul în contextul social, și are un comic grozav în zugrăvirea frenetică a imbecilității absolute, căreia același fapt îi poate apărea, cu certitudine definitivă, și într-un fel, și în felul exact contrar. Spectacolul brașovean a dorit să inculce senzația că acest cretinism total are și o nuanță tragică, ceea ce, firește, e adevărat, în ordinea umană a lucrurilor și ar fi putut să apară ca atare și pe scenă, dacă trupa n-ar fi practicat, într-o bună parte a reprezentației, o manieră grosolană de comedie, în care aproape toate delaliile sînt false din punct de vedere psihologic și caracterizarea comică e dezarticulată. Luînd ca suport al expresivității formularea unui personaj „ăsta nu e om, e o caricatură”, tinărul regizor orădean invitat la Brașov, Alexandru Colpacci, a transformat toate personajele în caricaturi. Ele sînt, firește, caricaturale, adică reduse schematic, însă în ființa și înțelegerea lor, nu în mecanismele exterioare. Acest lucru unli actori l-au priceput măcar parțial, dar l-au priceput — alții mai deloc, iar scenografa (Cristina Urdea) în nici un fel, căci pe de o parte propune simboluri caricaturale (un samovar și sfesnice uriașe — de altfel fără nici

„Compagnie du Cothurne”, trupa Centrului dramatic național din Lyon, va fi prezentă miine seară pe scena Teatrului Giulești (în imagine un moment din spectacolul „Fracasse”)

funcționalitate spectaculară), iar pe de altă parte îngrămădește mobilier ca adunat cu furca, expune rufe veritabile pe frînghie și construiește pereți costelivi, de baracă, într-o descalificantă harabură.

Cît timp scena e dominată de actorul Costache Babil — care fărîmîtează rolul lui Podkolesin — cu mozește fiecare particică, ratîndu-l — de Paul Lavric (Kocikariov), practicînd un joc anacronic și maculat, cu gesticulație dezordonată și morfologia mai tuturor repicilor — de Geta Grapă (Fiokla, petițioarea) — care de cite ori are de răspuns la o întrebare se rupe de partener pentru a trage o raită pe la rampă și a-și hohoti răspunsul către spectatori, făcînd cu ochiul (întorcîndu-se apoi liniștit la locul ei) — și de Ruxandra Țîntu — compunînd foarte urit și fără nici o preocupare artistică o bătrînă — reprezentația e incoerentă și dizgrațioasă. Cînd apare în prim plan domnișoara Agafia (Virginia Iuta Marcu) prin aer trece o undă de grație comică, actrița caricînd subtil gîndirea fetei de negustor și mimînd nostim tristețile ei autentice. Tot astfel, pretenții apar îngrijit desenați, preocupați de ei înșiși, înfundați în propria lor prostie, unul schițat mai sumar dar cu seriozitate (funcționarul Jumară — N. Albani), altul ca o molie, pictat minuțios (uneori poate prea migălit, prea lucrat — de Victor Ionescu — dar, larăși, cu seriozitatea unei atitudini actoricești stimabile), iar al treilea, construit impecabil în nulitatea sa și în amărăciunea grotescă a nereușitei cronice de E. Mihăilă-Brașoveanu, cert cel mai gogolian personaj, o biată lacherdă uscată cu risul înfiorător, în al cărei cap sec amintirile se învîlmășesc buimace.

Nu prea adinc gândit, nici prea temeinic compus, biruind prin modalități vechi și calpe, intenții regizorale eventual novatoare, spectacolul **Căsătoria** de la Brașov e o posibilitate de comedie ce a fost fructificată doar în parte.

Era mult public în sală, duminică seara, foarte mult, și directorul instituției, scriitorul Dan Tărbilă, mi-a spus că a acestui public i se vor oferi, printre altele, în săptămâna care vine, frumoasa, poetică piesă a lui Lucian Blaga **Anton Pann** (excelentă alegere repertorială!), **D-ale Carnavalului**, în regia poetului Romulus Vulpescu, **Nevestele vesele din Windsor**. Să nădăjduim că stilul comic al trupei va fi remaniat pentru ca operele numite să-i parvină acestui public cu tot adevărul și cu toată bucuria lor.

Valentin Silvestru

Radio Televisione

O bună experiență

● Revista literară prezentată luni seara pe micul ecran are dreptul la un loc aparte față de produțiile similare. Vom sublinia, de la început, că meritul este al inimoasei și talentate colaboratoare a Televiziunii, Marilena Rotaru, pentru că a utilizat un mod inedit de exprimare, specific mijloacelor audio-vizuale. Trei scriitori au fost invitați la uzina „Automatică” și li s-a propus să întocmească, din cuvinte și imagini, la alegerea lor, cu ponderea preferată de ei și, evident, cu forța lor de exprimare artistică, trei reportaje literare despre oameni și despre uzina lor.

Aleși pentru această originală experiență au fost Pop Simion, Platon Pardău și Corneliu Leu. Trei, doamne, și toți trei cu indiscutabile merite în literatură și în reportaj. Li s-a dat uzina și camera de luat vederi. Lucrătorii erau la locurile lor firești, unele se miscau exact după pro-

gram, cite o piesă mecanică fină și complicată se naște, în fiecare clipă, din simbioza om-mașină. Urma, deci, ca oamenii și mașinile să fie surprinși în momente cheie și atitudini expresive, așa cum ochii unui scriitor calificat trebuie și pot să o facă.

● Au rezultat trei filme scurte. În loc să ni le arate nouă, telespectatorilor obișnuiți și tăcuți, Marilena Rotaru a găsit ideea ingenioasă de a le prezenta, în premieră absolută, citorva oameni din uzină, tineri, pentru că acolo nu se prea găsește bătrâni, fete și băieți, de la strunguri până la planificare. Noi, cei de acasă, am asistat la premieră, fără să ne amestecăm în treburile protagoniștilor, autori și spectatori de specialitate.

După ce li s-au arătat producțiile filmate de Simion, Pardău și Leu, oamenii

Cîm „Automatica” au fost rugați să-și spună, direct în microfon, părerile lor, spontane și, desigur, obiective. Li se cuvin toate felicitările. Cei patru-cinci tineri și cele trei-patru tinere care au luat microfonul și-au spus părerile, în fața aparatului de luat vederi, cu o admirabilă dezinvoltură, cu o siguranță în atitudine demnă de invidiat, cu lexicul precis și stilul adecvat circumstanțelor. Ei au fost încințați de vizita celor trei reporteri literari, așteptau cu sinceră emoție să le vadă produțiunile audio-vizuale. De aceea, nici nu și-au disimulat, după paravanul formulelor de politete, dezamăgirea. Toate peliculele proiectate erau „bune” în sensul curent al cuvîntului, scriitorii au căutat trăsăturile specifice și, în același timp, originale. Au încercat să prezinte ingenios și poetic, realist și metaforic, oamenii și, mai ales, aparatele...

● Înşă criticii-muncitori, — care sperau că vor fi, împreună cu instrumentele lor de lucru, eroii acestor scrieri pe micul ecran — au spus, împede, precis, că nu s-au văzut. Ei nu doreau imagini impersonale despre o uzină, ci episoada audiovizuală din viaţa lor, acolo, la „Automatică“. Filmele scriitorilor erau frumoase or discutabile, ca filme, ar fi putut fi luate oriunde, eroii ar fi putut fi oricine — în vreme ce muncitorii de la „Automatică“ se căutau pe ei înşişi, aşa cum au şi cerut într-o emisiune anterioară.

Experiența inițiată de cei trei scriitori și de teleredactoare (termenul e greoi, însă nu impropriu) are dreptul la reflecții atente. Sint șanse majore ca „tele-scrierea” să devină unul din principalele noastre mijloace de exprimare în viitorul nu prea apropiat — dar nici foarte depărtat.

M. Rîmniceanu